

Literka

březen / 2016

Milí čtenáři,

říká se, že cesta ke snům bývá trnitá. V muzejnictví bývá trnitá i cesta k výstavám, které jsou naplněním našich představ. Jednu takovou budeme na konci března v Památníku písemnictví otevírat. Můj výstavnický sen je mozaika složená z několika kamínků. Kamínek první — chci připravit výstavu, která není nezáživným čtením neko-
nečných textů a nahlížením za skla vitrín. Výstavu, kde je záhodno dotýkat se vystavených exponátů. Kamínek druhý — nejsem příznivcem výhradně zážitkových expozic. Podle mých představ musí výstava předat nejen zážitky, ale i jistou sumu vědomostí. Nebyla bych spokojená, pokud by návštěvníci odcházeli s vědomím, že se nedozvěděli nic nového. Platí to dvojnásob pro výstavy určené dětem. Důležitým měřítkem při koncipování Dobrodružství abecedy proto byly školní rámcové vzdělávací programy. Jejich cíle se mohou naplňovat i hravým způsobem, byť to zní jakkoliv paradoxně. Kamínek třetí — zvolili jsme téma výsostně literární. Představíme abecedu jako fenomén, jako inspiraci, jako bránu do světa literatury. Pokud děti získají kladný vztah k psanému slovu, stanou se z nich časem bez pochyby vášniví čtenáři. Četbu pak nebudou chápat jen jako nudný seznam povinné literatury. Kamínek čtvrtý — toužila jsem spolupracovat s mladými výtvarníky, kteří mají nejen neotřelý, originální, svěží pohled na danou problematiku, ale je jim blízký i dětský svět. Veronika Golianová a Kateřina Híkadová takovými výtvarnicemi bezesporu jsou. Kamínek pátý — výstava není určena pouze dětským kolektivům, jak tomu bylo doposud. Je určena také dospělým, kteří si v sobě uchovali kousek dětské hravosti. Šestý, poslední kamínek do mozaiky mého snu je ryze materiální. Ať je to spravedlivé či nikoliv, úspěšnost výstavy je posuzována množstvím návštěvníků. Hojná návštěvnost by svědčila o tom, že i trnitá cesta za našimi sny stojí za to.

Příjemné čtení Vám přeje
Petra Pichlová

Radek Malý: Kamarádi z abecedy

C nosí hlavu v oblacích
a cinká cingrlátky.
Sní o ptácích a o dracích,
o cestách tam a zpátky.

Nejblíží akce Památníku písemnictví na Moravě

16. března, 16 hodin, StřeDění: Jak knihy přicházejí na svět

Při příležitosti konání výstavy o nakladatelství Sursum se uskuteční setkání autora (Karla Klimeše), ilustrátorky (Libuše Šuleřové) a nakladatele (Miroslava Klepáčka) nad dětskou knihou Deset pohádek pro Justýnku.

30. března, 15 hodin, vernisáž výstavy Dobrodružství abecedy

Historie abecedy od počátku po současnost. Abeceda hravá a inspirující. Interaktivní výstava pro začínající i pokročilé čtenáře, k níž je připraven bohatý doprovodný program pro jednotlivce i školní kolektivy. Výstava potrvá do 30. října.

31. března, uzávěrka soutěže Skrytá paměť Moravy

Do konce března mohou žáci a studenti zasílat své prozaické soutěžní texty na téma Náhody neexistují do Památníku písemnictví na Moravě. Soutěž je podle věku rozdělena do dvou kategorií: I. kategorie: texty autorů ve věku od 12 do 15 let (v rozsahu 1–3 normostrany); II. kategorie: autoři ve věku od 16 do 19 let, v rozsahu 4–10 normostran textu.

Slavnostní vyhlášení výsledků literární soutěže Skrytá paměť Moravy se uskuteční v červnu 2016 na Slovanském hradišti v Mikulčicích.

Trvající výstavy

18. února — 17. dubna, výstava Sursum Tišnov

Výstava z cyklu Moravská nakladatelství se představují. Sursum Tišnov navázalo v roce 1992 na stejnojmenný samizdatový časopis, který v Brně v letech 1985–1989 editovali básník Milan Badal a knihař Miroslav Klepáček. Dosud má na svém kontě 415 titulů. Portrét nakladatelského domu je v rajhradském Památníku cenný také tím, že ve většině jeho prezentovaných titulů si mohou návštěvníci na místě volně zalistovat a začíst se.

Doplnění a rozšíření stálé expozice nejstarších literárních památek

Památník písemnictví na Moravě vstoupil do druhého desetiletí své muzejně popularizační činnosti s nově doplněnou a rozšířenou stálou expozicí věnovanou nejstarším literárním památkám Velké Moravy. Zní v ní jazyk našich předků — staroslověnština.

Příběh knihy, doprovodný program pro základní a střední školy

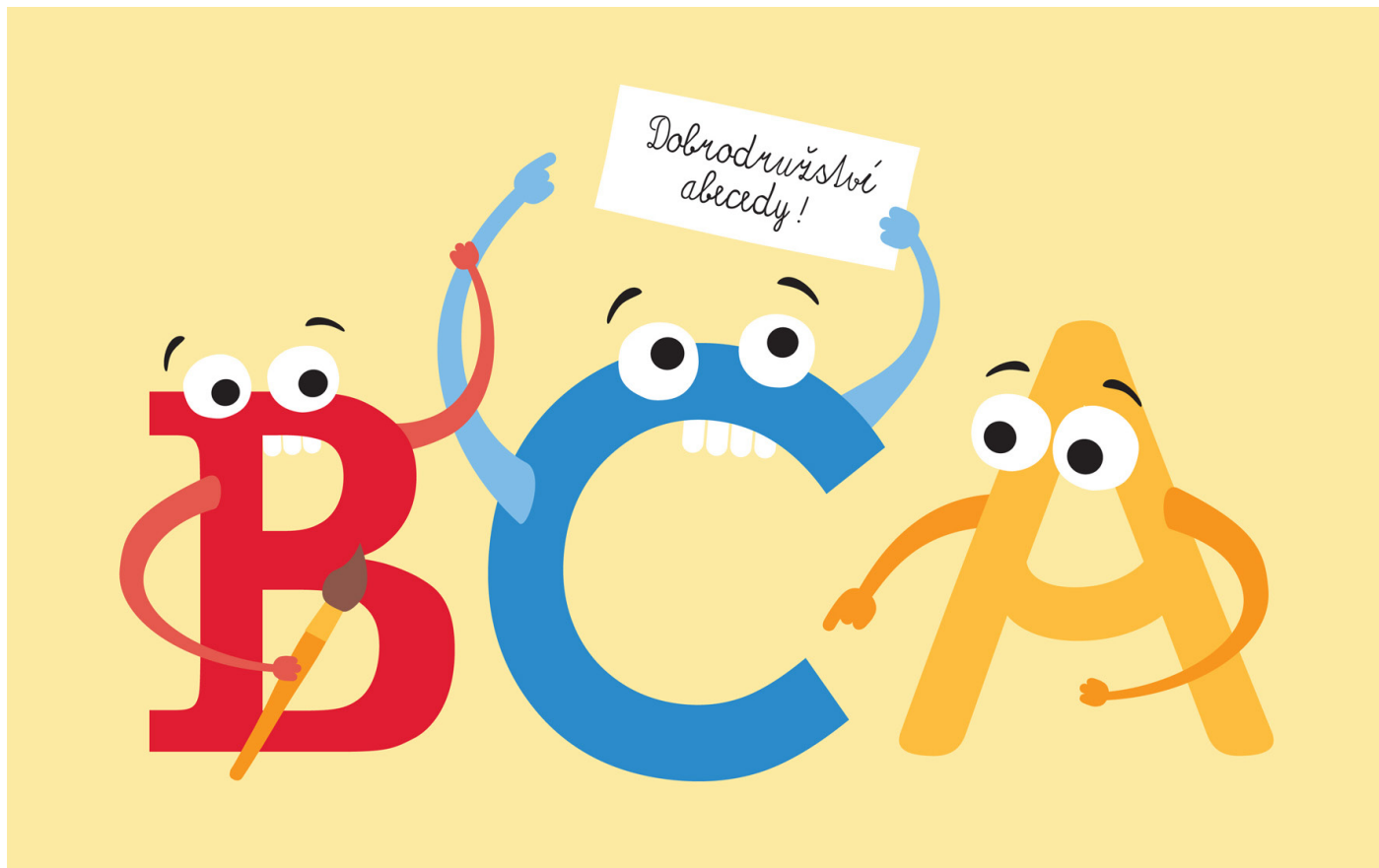
Program probíhá v jedinečném prostředí historického sálu rajhradské klášterní knihovny. Prostřednictvím ukázek přímo z klášterní knihovny přibližuje vývoj knižní kultury během posledního téměř tisíce let. Nezůstává ale jen v historii, od rukopisů a prvních tisků se dostává také k problematice současného knižního trhu. Obsah programu může být přizpůsoben věku dětí školního kolektivu.

Dobrodružství abecedy

Výstavy určené dětským kolektivům patří v Památníku písemnictví na Moravě k těm nejoblíbenějším a nejhojněji navštěvovaným. Proto i letos otevíráme výstavu určenou zejména dětem (ale i dospělým, kteří si v sobě ještě uchovávají dětského hravého ducha). Velký úspěch měly výstavy v předchozích letech — Od Ferdy po Jonatána, která představovala zvířecí hrdiny v moravských pohádkách, a Loutky nikdy nespí, jež se věnovala zpřístupnění moravského loutkářství nejmladší generaci. Letos se kurátoři věnují písmu jako takovému a jejich cílem se stalo přiblížení světa psaného slova začínajícím i pokročilým čtenářům. V několika oddílech sledují vývoj písma od nejstarších počátků v podobě uzlových značek a vrubovaných hůlek přes egyptské hieroglyfy, sumerské klínové písmo, hlaholici, vznik latinky, středověké písařské dílny a rukopisy, vznik knihtisku až k současné elektronické epoše knih. Nejen děti jistě zaujme možnost přímého kontaktu a „osahání si“ různých psacích prostředků (replik hliněných tabulek, voskových destiček či kipu). Druhý oddíl je tematicky zaměřen převážně na školní kolektivy. Zastavuje se v několika zásadních etapách české jazykové historie. V době vzniku diakritického pravopisu, živé abecedy Jana Amose Komenského a rozvíjející se slovo tvorby v období národního obrození. I tato nepřilíší oblíbená učební témata jsou pojata hravým, zábavným způsobem. Poslední oddíl představuje abecedu inspirující. Je krátkým exkurzem do české literární historie ovlivněné právě písmem jako takovým. Zdrojem inspirace umělců poetismu a experimentální poezie 60. let bylo mimo jiné i písmo samo o sobě. Pozornost je věnována také typografii, jejím zásadám, ukázkám některých výraz-

ných písem a jejím historickým tvůrcům. Nedílnou součástí výstavy jsou hrací koutky určené školním kolektivům i jednotlivým návštěvníkům. Doprovodný program se skládá nejen z výtvarných aktivit, ale také z možnosti vyzkoušet si psaní na klasickém psacím stroji či psacím stroji pro Braillovo písmo. Cílem výstavy je zpřístupnit zejména nejmladší generaci svět psaného textu a literatury. Výstava je koncipována v souladu s Rámcovými vzdělávacími programy pro mateřské, základní i střední školy. Je otevřena od 31. března do 30. října. Doprovodné programy začínají v dubnu, větší skupiny můžete objednávat na telefonním čísle 547 229 126 nebo na e-mailové adrese: prohlidky.rajhrad@muzeumbnenska.cz.

Autorkami výtvarného pojetí a zpracování výstavy jsou brněnské výtvarnice MgA. Veronika Golianová a MgA. Kateřina Hikadová, které výstavu pojaly originálním autorským způsobem.

Genius loci — Uherského Hradiště

Prstenec hradeb je dávno pryč a Hradiště už nestojí na ostrově jako pohraniční výspa. A přece obraz do sebe uzavřené pevnosti, která je zároveň neustále vystavována vnějším vlivům přinášeným tetkami ve vlnách, obchodníky i dobyvateli, neztrácí svoji platnost. Jako každé menší město žije i to naše trochu samo v sobě a pro sebe. Důvěrný domácí pocit, ale také lehké zatuchlo... Nejzajímavější se děje při větrání, když z napětí mezi usazenými jistotami a podněty zvenčí začíná něco vznikat.

Ano, folklor je zatížený mnoha zvláštními představami a předsudky. Kultura je tu ale díky němu v „nadkritickém množství“ obyvateli osobně prožívaná, a tudíž pro ně nezbytná. Stovky dětí získávají zkušenost s tancem, zpěvem i pódium v dětských souborech (mnozí pak dávají žít tradičním slavnostem a obřadům, kultura pro ně není jen „to, na co se chodí“), působí tu jedna z největších zuš (k tomu ještě jedna soukromá).

Takto zakořeněná jistota diváckého zázemí spolu s vědomou snahou „okysličovat“ se osobnostmi zvenčí je klíčem k úspěchu Slováckého divadla. Sídlí tu Letní filmová škola, v místě pevně ukotvená, s mezinárodním přesahem. Baťova Škola umění našla kdysi své pokračování v hradištské „umprumce“ možná dílem štěstí — ale ono přeje připraveným. A víte, že Noci s Andersenem, díky nimž v posledních letech strávily ve svých knihovnách napínavou noc tisíce dětí, se zrodily v naší knihovně B. B. Buchlovana?

Prosím, nedávejte to našemu Geniu loci čist. Marně bych se s ním přel o vše, co se do 1500 znaků nevešlo!

Michal Stránský

3 otázky pro Františka Petráka

Rozpětí Vaší umělecké činnosti je široké — zabýváte se malbou, grafikou, užitou tvorbou, ilustracemi pro děti, literárně-dramatickými žánry, scénografií, loutkovým divadlem... Je Vám některý z těchto oborů bližší nebo svoji tvorbu vnímáte jako komplex, ve kterém se jednotlivé části doplňují?

Samozřejmě, že v mé tvorbě a v mém životě se všechny tyto součásti propojují. V určitých obdobích života možná některá složka převládala, dlouho jsem se věnoval ilustraci, jindy převládala užitá grafika. Ale, upřímně, nejbližší mi byla vždy ta část práce, do které nejméně zasahuje kdokoli jiný. A to konkrétně volná tvorba, malba. Tedy práce bez omezujících mantinelů.

Jaké místo ve Vašem uměleckém světě zaujímá tvorba pro děti? Je pro Vás těžké vžít se do světa dětské fantazie?

Ilustroval jsem několik dětských knížek, měl jsem ilustrace v časopise Sluníčko, napsal jsem divadelní hru pro děti, která se docela dlouho hrála ve Slovákém divadle (detektivní příběh Kocour Holmes a kocour Watson), hraji loutkové divadlo. Navíc působím jako pedagog na střední uměleckoprůmyslové škole, mám zkušenost ze základní umělecké školy, takže se s mladými lidmi a dětmi často setkávám. Asi mne to nějak poznamenalo. Pro mne není svět dětí a svět dospělých natolik vzdálený.

Ale nevím, jestli výtvarná tvorba pro děti by měla být primárně procesem snahy o pokus vžít se do světa dětské fantazie. Otázka je, jestli to vůbec jde. Odpověď je nejspíš pro každého autentická a velmi osobní. U výtvarníka, který ilustruje dětskou literaturu, jde především (podobně jako u jiné výtvarné práce) o autentický osobní projev, který by měl být řemeslně a umělecky poučený. Pokusy o ilustrace dětských knih pomocí kreseb dětí až na výjimky selhávají. U ilustrátora jde tedy taktéž o vyjádření vlastních představ.

Jak vznikli Kamarádi z abecedy? Co pro Vás bylo prvotním impulsem k jejich vzniku?

Mnoho mých studentů by se rádo stalo ilustrátory, protože mají představu, že je to práce příjemná až romantická. Svým způsobem mají i pravdu. Ale v mé tvorbě inspirace vzniká spíše z jiných zdrojů, než jsou romantické představy. U Kamarádů z abecedy bylo pro mne největší inspirací tvarosloví a vizuální forma písmen. Písmo a písmena jako taková jsem měl rád vždycky, jejich tvary a různorodost vzbuzovaly moji představivost. Asi proto bylo pro mne jejich oživení vlastně docela snadné. Méně snadné je dotvořit tyto podněty do ideálního tvaru. Práce tedy nezačala včítáním se do dětského světa, ale začala formální výtvarnou inspirací.

František Petrák (* 1961) se zabývá se malbou, kresbou, grafikou, grafickým designem, literárně-dramatickými žánry a scénografií. Kromě toho patří k jeho dlouholetému zájmu ilustrace pro děti a loutkové divadlo.

Hledáme — dětské knihy do čtenářského koutku

„Žádné dny svého dětství jsme možná neprožili tak plně jako ty, o nichž jsme si mysleli, že jsme je nežili, jako ty, jež jsme strávili se svou oblíbenou knihou.“

Marcel Proust

Cílem výstavy Dobrodružství abecedy je, aby děti pochopily souvislosti vzniku naší abecedy, a tím se více přiblížily psanému textu a následně i samotné literatuře. Aby dostaly do rukou knihu, mohly si ji prolistovat, prohlížet si obrázky, tvary písmen a případně se i začíst. Logickou součástí výstavy by měl být čtenářský koutek, kde by měly děti knihy k dispozici. Obracíme se proto na Vás, čtenáře Literky a naše podporovatele, zda Vám doma v knihovnách (či v nakladatelstvích, knihkupectvích) nepřebývají knihy, které byste mohli Památníku písemnictví na Moravě věnovat... Mělo by se jednat o dětské knihy, nejlépe s tematikou písmen, slabikáře, soubory básniček, příběhy o písmenech, abecedě atd. Knihy nemusí být nové. Stanou se součástí dětského interaktivního koutku, děti jimi

budou listovat a prohlížet si je. Po skončení výstavy budou knihy začleněny do knihovního fondu Muzea Brněnska. Pokud byste takové výtisky mohli postrádat a darovat je na naši výstavu, byli bychom vám velmi vděční. Obracet se můžete na kurátorku výstavy Petru Pichlovou na telefonním čísle 547 229 932 nebo na e-mailové adrese p.pichlova@muzeumbnenska.cz nebo na adrese Památník písemnictví na Moravě, Klášter 1, 664 61 Rajhrad. Za Vaše dary předem velmi děkujeme.

Z našeho depozitáře — František Křelina

Sběratelské intence kurátorů jsou primárně zaměřené na dokumenty vztahující se k moravským literátům. K atraktivním sbírkovým předmětům Památníku písemnictví na Moravě patří materiály z fondu Františka Křeliny. Památník písemnictví je získal v roce 2009 jako dar od Hany Pražákové. Fond obsahuje celkem 336 inventárních čísel začleněných do podsírkvy Literární archiv. Ve fondu mohou zájemci z řad badatelů najít strojopisy publikované i nepublikované prózy, doplněné v mnoha případech o rukopisné autorské poznámky. Součástí fondu je také korespondence, která zahrnuje kopie rukopisných dopisů rodině, zasílaných Křelinou z vězení z Prahy a posléze z Mírova. Mapují celé „vězeňské období“ let 1951—1960. Nejvýraznější součástí oddílu předmětů mimoliterární povahy jsou fotografie zachycující velkou část Křelina života, počínaje maturitním snímkem z roku 1922 přes fotografie s rodinou nebo přáteli a konče fotografií jeho náhrobku z roku 1983.

Zleva Sonja Špálová, Josef Knap, František Křelina a Marie Vořechová-Vejvodová. Společná fotografie pochází z první poloviny 40. let. Uložena je v podsírkve literární archiv v Památníku písemnictví na Moravě.

Střípky... z rodokmenu Františka Křeliny

František Křelina se narodil roku 1903 v Podhradí u Jičína. V letech 1951—1960 byl z politických důvodů vězněn spolu s Janem Zahradníčkem, Zdeňkem Kalistou, Josefem Knapem a dalšími v tzv. procesu se zelenou internacionálou. Zemřel v roce 1976. Jeho dcerou byla spisovatelka Hana Pražáková (1930—2010), vnučkou je Markéta Hejkalová (* 1960), která nejen píše a překládá z finštiny, ale také založila a organizuje Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě.

Literka, Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina, redaktorka: Petra Pichlová
Vychází jedenáctkrát ročně, číslo 3, ročník 10, 13. 3. 2016
MKČR E 21218
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, ič: 00089257
www.muzeumbrnenska.cz

Muzeum Brněnska
PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Prostory benediktinského kláštera v Rajhradě jsou rekonstruovány pro Památník písemnictví na Moravě (Muzeum Brněnska) s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

